

LAUCHIE DAN N. MACLELLAN (Lachlainn MacGill-Fhaolain 1910-91)
DUNVEGAN, INVERNESS CO. NS

re. Informant see J.Shaw (ed. 2002), *Brigh an Òrain*

TRANSCRIPTION

SOURCE: RECORDINGS CB06-83-28

DATE: 22/08/83

SEOSAMH WATSON COLLECTION

SUBJECT: AGRICULTURAL WORK IN CAPE BRETON

[BEGINNING

-- Tha roinn dhiubh ann. -- Diardaoin an ath sheachdain. Bha thu -- bha thu fortanach anns an àit' seo < >Tha e socrach, ciùin, gun duine mun cuairt. -- Bha, bha, bha. Ò, tha mise math eòlach air. --[re. Archie Mackenzie, Christmas Island] Fìor dhuine gasta, fìor dhuine gasta. 'S tha e math, math sa Ghàidhlig. -- Tha e na sgoileir Gàidhlig, tha. -- Rinn, rinn agus bha bràthair aige. -- Eoghan, is bha e na b'fheàrr na esan. -- Na b'fheàrr na esan. -- Cha robh mi ' faighinn dad sam bith do chobhair [-h] -- neo theireadh tu 'cha robh mi ' faighinn dad sam bith do chuideachadh' [-g], *you could say. You could say it both ways.* Bha mòran do chuideachadh a dhith orm, ai[r] neo dh'fhaodadh tu canaid 'bha mòran do chobhair a dhith orm'. -- *Mm hm.* 'Bha mi glè thaingeil às a' chuideachadh neo às a' chobhair a thug thu dhomh'. -- Air so[n] -- uill, bha mi glè -- thaingeil airson a' chuideachaidh agus 'son a' chobhair ' thug thu dhomh. -- *Mm hm.* -- 'an eil, 'an eil, ach bheir sinne beagan do dh'fhaclan a chòrr dhut, math dh'fhaodte, air a' fhreagairt -- anns a' rud is rinn thu math e. -- Thàna mise a' rathad agus theirinn riut -- e. ' 'Iain, cha do rinn thu -- [tʰɪɾɪ u] gu h-olc [tʰɪk], cha do rinn thu gu h-olc agus gum cuire[adh] Dia spiorad nad làimh! 'Sin a chanainn ma -- nan togradh tu fhèin ai[r]son -- ai[r]son tuilleadh -- dh'fhaodadh tu a chanait - e - 'gun cuire[adh] Dia spionnadh nad làimh -- airson -- airson seo a chumail air adhart -- Bha an duine sin is bha e ' tighinn is choinnich thu air agus theireadh tu ris, 'Chuala mi gun d'fhuair thu tàir dhen easlàint[e]. ' Eil thu ' tuigsinn? Gun d'fhuair thu tàir dhen easlàint[e]. Ciamar a tha thu ' faireachdainn? -- *Mm hmm.* Uill, -- 'Tha mi 'n dòchas gun toir Dia dhut slàinte 's gum bi [thu] cho math is ' bha thu roimhe.' [rʰɪ-i] -- Latha breithe math. -- Latha breith[e] math dhut, - ai[r] neo latha breith[e] sona dhut! -- Meal do naidheachd. -- meala[dh] tu do naidheachd. -- Gu mealadh tu do naidheachd! -- Cha togadh -- cha togadh -- cha togadh sin mionaid an t-saoghail dhomhsa nan gabhainn sradag an fhearg. -- B'fheàrr leam gun togadh tu do -- [ɣɪɾʲʌs] às mo rathad agus fuireachd às! -- Droch [ɣɪɾʲʌk] ort! -- Droch chrioch? Uill -- Marbhfhaist ort! *Yeah, yeah.* Chan eil thu ' còrdadh [kɔːrstə] rium idir. Dh'fhaod' tu sin a chanait is cha robh -- cha robh thu ' dol a chur na fearg mhòr idir air. Marbhfhaist ort -- chan -- chan eil thu ' còrdadh rium idir, nad dhòighean. -- Tha trì cheud is còig air fhich-- bha trì mìle is còig air fhichead ann -- de shluagh [tʰuɔɪ]. -- Chaill mi sia is deich air fhichead do chaoirich -- anns an t-sneachda [drexkə] -- agus sin agad sia agus deich air fhichead caora a chaill mise am bliadhna. -- agus deich air fhichead -- mi aona chairteil dheth [je]. -- Cha d'fhuair [tuʔ-ir]-- Fhuair -- Fhuair mi -- ceathramh dheth. -- Fhuair mi ceathramh [-iv] dheth. Fhuair mi an treas àireamh dheth. Shin agad ceann na cearc bhàn agamsa. -- Cearc bhàn. --

Nuair a bha mi nam bhalach òg cha robh [xa roɪ] -- e [x] -- nuair ' bha mi ' dol na sgoil cha robh do dh'fhoighdinn agam ach dìreach gum faighinn a-mach feasgar agus gum faighinn a dhèanamh rudeigin. Nuair a bha mi -- chan eil mi cinnteach ciamar a thei[r] mi seo, ach cuiridh mi mar seo e [mɪɾ ʒə hɛː]. Nuair a bha mi anns an t-seachdamh leabhar - e - thuit -- bhris air slàinte m' athar agus b' fheudar dhomhsa fuireachd aig an taigh. Bha peathraichean agam na bu shine agus bha -- gu meud ' bh'

ann? -- Còig no sia dhiubh na [na] b'òige na mi. Agus aig an àm dh'fheumadh cuideigin a bhith 'g obair, airson an teachd-an-tìr fhaighinn agus beò-shlàn a dhèanamh. Cha robh mise -- cha robh mise na trì bliadhn' deug nuair a b' fheudar dhomh tòis'eadh a' treabhadh leam fhìn agus bidh cuimhne a'm cho fad' 's a bhios mi beò air madainn a thòisich mi. Agus bha caraide dhomh fhèin a mhuinntir Mhargaree a bha ' dol dhan *town* suas agus lòd aige agus chunnaic e mise a' tòiseadh air treabhadh is bha mi ' faighinn roinn do mhì-mhodh. Tharraing e na h-eich an dala taobh is cheangail e ris an fheans' iad is thàinig e ' -nall còmhla rium.

Thuir e, 'Thoir thusa leat a' *reins* (?) agus bheir mise leam an crann!'

Agus bhris e ceithir no còig do dh'iomairichean còmhla rium agus nuair a thàinig e air ais feasgar agus suaineach comaiseach math air bha na ceithir no còig iomairichean agamas dìreach mu bhith dùinte.

Agus thuirt e, 'Cha tig sian riut,' thuirt esan, 'ach tha thu ' tòis'eadh air obair glè òg.' Ach -- e -- 's e siud bu chireach nach d'fhuair mise barrachd ionnsachadh, agus ai'son a' ghràmar Ghàidhlig a bhith agad feumaidh tu an gràmar Beurla fhaighinn an toiseach agus gum bi sin agadas cha bhi strì agad an uair sin an gràmar Gàidhlig a thogail. -- Cha bhi. Ach da' nach eil an gràmar Beurla agad tha e glè dhuilich dhut an gràmar Gàidhlig a thogail. 'S e sin bu chireach nach b' urrainn dhomhsa -- e -- Gàidhlig a theagasg do dhuine sam bith. Neo'r-thaig nach eil (?) gu leòr dhith agam agus mi ga tuigsinn. Ach bha e glè dhuilich a' tòis'eadh air -- air a theagas' do dhuine sam bith eile 's gun an gràmar ceart agam, tha thu ' tuigsinn. -- Sin mar -- Tha iad ag obair aire sin ach -- e. Tha e glè dhuilich dhomhsa a thuigsinn ciamar ' [th]ig aca air sin a -- a chanait. Agus 'na dh'ionnsaich às an gràmar --Gàidhlig? Shin agad e! Shin agad e bhon a bheir (?) thu ann an sin -- tha ann -- Ò [dh']fhaodte g' eil thu cho ceart is a ghabhas tu. -- Dar a -- [a]n dòigh ' tha mise ' coimhead air, dar a bhruidhneas tu a' Ghàidhlig ai[r] neo a' Bheurla -- chan eil e gu sian do dhuifear dhut sin a chur a-mach dìreach anns an dòigh cheart -- na -- ' fhaclachadh a-mach an dòigh bu chòir dhut, tha thu ' tuigsinn? Ach math dh'fhaodte anns a' Ghàidhlig tha i air ais an-diugh ma thig agad air a dhèanamh cho math 's as urrainn dhut, cho teann is as urrainn dhut, tha thu ' dèanamh math gu leòr -- tha thu ' dèanamh math gu leòr. Ach 's e sin a bhios iad a' bruidhinn air an-diugh, air -- e -- na h-urrachan [ho-]mòra, a tha ' rith na dùthchadh, thig pàirt dhiubh agus e -- bheir iad -- bheir iad òraid mhòr seachad agus thig am fear eile a-nuas, 'Ca'son nach tug e dhuinne [ɣɪɾɪnə] a' Bheurla cheart aire siud agus a' Bheurla cheart aire seo? Tha thu ' tuigsinn? -- Cha bhi. Dh'fhaodte nach robh i aige cho math is a bu chòir dhi a bhith, ach bha gu leòr dhith aige. -- Ò, theireadh m' athair rium glè, glè bhitheanta, 'Tha an treabhadh anns a' làmh cheart agad. Feum' tu ' bhith glè chinna[t]each gu bheil a' làmh cheart a' dèanamh [-ɣ] an rud ceart fad na h-ùineadh. Mura dèan, cha dèan thu treabhadh. 'S e a' làmh cheart a bha ' dèanamh an treabhaidh. Agus bha sin ann an seo fad na h-ùineadh, bha sinn a' gabhail roinn do phròis ma bha thu math gu treabhadh, gun cuireadh tu pìos brèagha ' -mach do threabhadh 's gun dèan[adh] tu obair mhath air. Bheireadh e -- bhio[dh] tu fhèin toili'te às. Agus -- cha toir e glè -- bheir e tac-- bheir e tacan dhut treabhadh ionnsachadh.

Tha -- bidh iad ag innse dhomhsa an-diugh gu bheil na -- an fheadhain òga nas a-- nas fileanta agus nas -- nas fhoghlamaite air a h-uile sian na bha sinne da' bha sinn -- a' fàs suas. Ach -- chan urrainn dhomhsa -- chan urrainn sin ' dhol a' falbh leamsa idir. Bha mise a' dèanamh uamhas do rudan nam balachan [nam paɫxan] òg nach eil a h-aon dhe -- dhe na gillean òga an-diugh a dhèanadh e. -- Dhèanainn treabhadh 's chuirinn coirce lem làimh agus bha mi ' dèanamh *pìle* oibreadh mar sin. Chan eil aon ghin dhiubh sin a dhèanadh an-diugh e. Cha robh duine -- chan aithne dhomhsa gille òg an-diugh a bheireadh leis tuagh 's a thilgeadh craobh far am beinn ann am beagan mhìonaidean, mar a dhèanainnsa. Cha bhi -- cha robh diù [tʰuː] idir agamsa dha, ' chionn 's, cha robh mi ' call buile. Cha robh mi ' call anns ' bhuile. Ach - tha mis' ' dèana' dheth gu robh sinne ' chheart cho fada air adhart nar dòigheannan fhèin, math dh'fhaodte nas fhaide, a chionn 's bha aof[n] rud còmhla rinne -- cha robh

reumhag dhen leisg [-jɣ] ann an gin againn, a chionn 's dh'fhimireamaid obair airson ar teachd-an-tir agus greim fhaighinn a dh'itheadh tu. Dh'fheumadh tu sin a dhèanamh. Agus dh'fheumadh tu a ionnsachadh [iʊ:-] 's dh'ionnsachadh -- a bhith a' falbh leis.

Cha robh mise ach -- cha robh mise ach am balachan biodach òg nuair 'b' fheudar dhomh *sleigh* chonnaidh ' dhèanamh. Agus tha *pile* oibreadh an *sleigh* chonnaidh a dhèanamh. -- Dh'fheumadh tu ' dhol dhan choillidh sa cheud àite agus a' chraobh a fhaicinn a dhèanadh a' runnair [rɒŋɐr]. Dh'fheumadh cromadh a bhith sa - gu h-ìosal. Ghearradh tu sin 's bheireadh tu sin dhan mhuileann agus shàbhadh dìreach beò i ma[r] gu[r] *sawed alive* ' their iad sa Bheurla. Shàbhadh tu dìreach mar sin i. Bheireadh tu sin leat dhachaigh agus bha -- aig -- anns a chuile h-àite an uair sin bha patran [pʰɑːtərən] aca a' son runnair *sleighs*. Chuireadh tu am patran aire sin is chuireadh tu a-mach e. Ghearradh tu sin dheth leis an tuaigh agus ann an-- [dʒi:s tə nə ɦʊərəɪ] bha runnair brèagha agad ann an sin. Locraicheadh tu e is dh'fhiceadh tu suas e. Bha *pile* oibreadh air. Ach bha -- bha barrachd do dh'obair air an tarsachan, an tarsachan a bha ' dol tairis. Bha trì dhiubh sin a' dol ann agus bha *pile* oibreadh air fear dhiubh sin a dhèanamh. Dh'fheumadh tu ' bhith gu math air an tuaigh, dh'fheumadh tu fhios a bhith agad gu dè ' bha thu ' dhèanamh, a' son fear dhiubh ' dhèanamh. Agus cha b' e sin uile e. Da' bha thu rèidh is bha an dà -- runnair agad rèidh, càit' a robh thu ' dol a chur an tarsachan? Càit' an cuireadh tu iad? Càit' -- an a robh thu ' dol a thòiseachadh air a' cheud fhear (?) Càit' a robh am fear mu dheireadh ' dol sa mheadhan [vi:-ən]. Dh'fheumadh fhios a bhith a' d' càit' a robh a' cheud fhear a' dol. Dè cho teann is a rachadh [ræxsə] tu air -- cromadh a' runnair. Bhiodh iad daonnan -- bhiodh iad daonnan, roinn dhiubh, a' dol -- tiubhadh an -- [tʰɑːxɒp] air ais air a' cromadh, tha thu ' tuigsinn? Bha an cromadh -- can gu robh e ' falbh mar seo, -- 's sin a' tionndachadh mar seo, da' bha e dìreach a' tionndachadh chuireadh tu -- chuireadh tu an -- [tʰɑːxsəɔr] air mar sin agus tharraingeadh tu sin air ais dìreach a thiubhadh fhèin e, is bha e agad ann an sin. Bha *pile* do rudan beaga mar sin ann a dh'fheumadh fhios a bhith agad air. Agus -- mar bu trice cha robh math dhut -- aif[rso]n bonn -- an runnair dh'fheumadh -- cha robh math dhut seangadh a bhith ann. Tha thu ' tuigsinn dè ' tha san t-seangadh? -- 'S e a' son nuai' ' bha e ' dol suas na b' àirde [ɑːtə] sa mheadhain na bha e sa dà cheann. Bhiodh tu beagan na bu treasa sa mheadhain, a' dol sìos beagan. Cha robh math dhut dol sìos ro mhòr no bhiodh i comaiseach corrach air a' rathad. -- Dìreach gu feumadh tu, dh'fhaodte -- cairteil no h-ochdhan na h-òirleach a bhith agad air a' ghnathach is dh'fheumadh iad a chur nad cheann an toiseach len <toiseachadh> tu e. Dar [toi] a thòisicheadh tu nad bhalach òg dh'fheumadh tu a dhol leis (?) gu dìongmhaltà [ʃɪnəvəltə] a' son gu faigh - gum biodh cuimhne agad air a chuile rud a chaidh innse dhut. Bha m' athair-sa na shaor agus cha robh -- cha bhiodh agam ach a dhol a dh'fhaighneachd dha ach -- Cha robh. -- Bha -- dh'ionnsaich mise mo cheird [çiːɾst]. Ò, dh'ionnsaich mi beagan -- dh'ionnsaich mi mi beagan fo [= bho] m' athair ach -- m' athair, chan e fear a bh' ann a bha na shàr sgoileir a' son rud a thoirt dhut idir. Dh'innseadh e dhut: 'Chuireadh tu *square* air mar siud is chuireadh tu air mar seo i [ʃɒ i] 's ghearradh tu mar siud is ghearradh tu mar seo e,' fhios agad, air neo: 'cùm cuimhne air!' Uill, cò nì sin? -- Ach rinn e feum dhomhsa ann an iomadh dòigh. Ach dh'ionnsaich mi *square* comaiseach glè mhath agus às a dheoghaidh sin thug mi -- thug mi lethcheud is trì bliadhna, tha mi ' creidsinn, a' saoirsneachd. -- Uill, tha e -- duilich stad a chur orm ach ma -- ma ruigeas mi ann an rud ann a -- a tha duilich fhaighinn air, gheobh mi às -- gheobh mi às a sin cho math is a ghabhas e -- faighinn às. Ach -- ò, chunna mi saoir a bha fiachail cuideachd -- a bha e fiachail ' bhith ag obair còmhla riutha. --

Ò, an-diugh [ə ɲo] tha -- tha iad ga *drive*adh e, dìreach mar (?) cho luath is gheobh [jov] iad e. Ach tha cuimhne agamas dar nach robh mi ach nam bhalachan glè òg bhiodh iad ' cur [fiːnitʰ] air taigh mar seo is bhiodh iad a' cur -- bhiodh iad a' cur a' bhàigh air mar sin. Ghearradh iad bìird [puːɹ] san fhad is chuireadh iad nan àite fhèin e is chuireadh iad tairnge bheag ann is dh'fhàgadh iad mar sin e. Chuireadh iad

cho -- cho dlùth is a ghabhadh e a dhèanamh aig an àm, ach an ceann sia mìosan bha -- bha an urad sin do dh'fhosgladh eadar chuile h-aon dhiubh. Bhathas ' sin ' toirt a chuile fear dhiubh sin às agus gan *drive*adh às an àite fhèin -- bha e tioram an uair sin. Gheobh thu *what they call today kiln-dry* ach bha e -- Ò, chan eil, chan eil, chan eil sin cho math is a -- Chan eil, chan eil. -- Ò, bha gu leòr mhòr dheth (?) [vɜː je] ' fàs mun cuairt ort, ' fàs mun cuairt ort. Chunna mise ' bhith ' toirt dhachaigh beithe, beithe dearg is beithe dubh. Bheireadh tu dìreach aon loga dhachaigh air *sleigh* [sle-e] dheth. Ach dh'fhalbh sin, dh'fhalbh sin. Chaill sinn am bidse [= 'beech] agus neo'r-thaing dhi (?) nach robh logaichean do spruis againn, meudachd sam bith a bha bhuat. Co-dhiù ' bha iad bhuat dà-fhicead troigh no deich troigh fichead no, dh'fhaodte, trì fichead troigh -- gheobhadh tu iad. Bha gu leòr dhiubh mun cuairt. -- Bha, bha, bha. Neo'r-thaing nach robh *maple* [meːpəl] ann, gu leòr dheth. Agus chaidh mise, bliadhna -- cha robh mi ach, ò, cha robh mi ach glè òg -- b' fheudar dhomh ' dhol a-mach chùl na beinneadh, 'mach dhan mhonadh 's e theireadh iad ris. -- Monadh, *that's* -- sin agad a -- pios mòr do dh'fhearrainn is gun duine 'g fuireach ann, ach dìreach fiodh, fiodh agus tha, tha pios mòr fo -- fo abhainn sam bith a bha ' fuireach goirid [kɜːɪ] dha, tha thu ' tuigsinn. -- Dh'fheumadh tu ' dhol a-mach ' sin. Thug mise dhachaigh -- tha cuimhne a'm a' cheud latha a chaidh mi 'mach, thug mi dhachaigh dà mhaide --e -- deich troigh fichead, tha iad -- tha iad a-mach gu math air deich òirlich sa cheann bheag. B' fheudar dhomh e -- b' fheudar dhomh fhin iad sin a *tie*adh [tʰɪ-i] *Tie* [tʰɪ-i] mi a chuile gin dhiubh is chuir mi -- chuir mi *sille*achan ùr fon t-sabhal. Ò, dh'fheuma-- dh'fheumadh tu fios a bhith agad dè ' bhith agad dè ' bha thu ' dèanamh agus -- agus an gu-- cha b' e sin uileadh e. Dh'fheumadh tu an obair seo uileadh a dhèanamh ann an àm. Dh'fheumadh tu ' dhèan' na àm fhèin. -- Dh'fheum' tu ' dhèan' n ' àm fhèin ' chionn is mura dèanadh cha bhiodh ùine agad air a dhèanamh air àm sam bith eile. Dar ' bhiodh tu rèidh dhen churachd is a chuile sian rèidh shin agad an t-àm ma bha toil agad *sille*achan a chur fon t-sabhal. Ch robh feur [fiːar] ann. Bha e aodrom ri thogail agus 's ann an uair sin dh'fheum' tu na *sille*achan a dhèanamh is an cur ann. Cha dèanadh e sian a dh'fheum ' dho[l] ' tòiseachadh air sin a-nunn a-stoghar dal [= nuair] a bha thu loma-làn, eadar gràn is h-uile sian [jan] eile, tha thu ' tuigsinn. -- Tha thu ' tuigsinn. Dh'fheum' tu an gnothach ' dhèanamh na àm fhèin. Ach ch robh sinn riutha [rʉ-u] seo an uair ud. -- Cha robh sian a' tighinn riuth'. [rʉu] Bha gu leòr mhòr aca ' dh'itheadh iad. -- Agus bha taighean comaiseach math blàth aca [pjaːh ɔksə]. Neo'r-thaing connadh, cha robh ceann thall air agus cha robh sian a' tighinn riutha, cha robh sian a' tighinn riutha. Bha iad -- bha iad a' faighinn air adhart math gu leòr. Math dh'fhaodte gu robh barrachd aca is ' th' aca an-diugh. -- Bhiodh -- bhiodh barraille mòr do [paːxæɔs moɪ-tə] dh'fheòil muiceadh ann, bhiodh barraille do dh'iasg ann agus cha robh e gu diofar cò thigeadh no cò dh'fhalbhadh no gu dè an t-àm dhen latha no dhen mhios no dhen t-seachdain a thigeadh e bha gu leòr aca is a bha -- tha seo againne is tha e math gu leòr dhuinn is bidh [pic] e math gu leòr dhuibhse [yujə]. -- Agus bha iad a' faighinn air adhart math gu leòr, math gu leòr. An-diugh, chan eil agad ach na bheir thu 'staigh air do ghaoirdein.-- A, tha, tha. 'S e sin, 's e sin a tha an deoghaidh [ɔp dʒeo] a' saoghal fhàgail mar a tha e. -- Bha -- gu h-iseal, gun a dhol a-mach dhan mhonadh bhiodh fiodh mòr ann, spruis ghlas. 'Eadh, is minig a chunnaigh mi m' athair a' gearradh craobh no dhà dheth sin is cha tugadh e meur dhith. Bheireadh na meòir às a chuile spioc dhen t-*sap* a bha innte, gur a-nunn (?) a-stoghar bheireadh e air dhith (?) na meòir is ghearradh e i is gheobhadh e air a sàbhadh i. Bha sin a' dèanamh roinn do dh'fheum. Bha sin a' dèanamh feum mòr. Ach da' rachadh tu 'mach dhan bheinn bha iad cho tioram cruaidh ri adhaircean [ɜːrːkən]. -- Cha robh -- cha robh leithid dhen bheòthachdan sin idir ann. -- Uill, nam biodh fhios agamas bho chionn -- ò, tha m[i] ' creids' gu faod mi a chanait lethcheud bliadhna a-nis bhon a chaill sinn am bidse, neo'r-thaing

nach robh [nʲoːraj na xo] -- fiodh brèagha 'tha' sin. -- Agus dh'fhalbh e dìreach mar gu falbhadh sneachda na h-aon oidhche. Agus chaill sinn sin. Chaill sinn 'sin am beithe. Bha, uill, bha beithe dubh ann. Tha 'sin am beithe bàn ann. 'S e 'tha againn an-diugh. Eadh -- nì e connadh is chan eil e, no 'chuid as fheàrr dheth, mar sin. Ach creididh mi sin, dh'fhaodte dal [= dar] a chaill sinn iad sin gu na chaill sinn -- gu dè 'bha 'cuideach' air a' spruis -- an e gur às seo 'tha e 'tighinn? [ne ko as ʃo a ʃʰiː-in] -- Ach 's ann bhuaith 'sin a thàinig am *budworm*. Agus -- sin nach urrainn dhomhsa innse dhut agus cha [voiced h] chreid mi [xvp mi] gu bheil duine eile ann a dh'innseas e. -- Ò, bha iad 'dèanamh -- ò, bha -- bha iad ga ghearradh a' son connadh is bha iad ga ghearradh a' son iomadh rud. Ach e -- dhèanadh e ùrlar [ùːw-war] mòr, cruaidh, dhèanadh e ùrlar [ùːwar] glè bhòidheach. Ach chan eil sian aca an-diugh a' fàs ann an dùchaich air an t-saoghal a nì ùrlar [[ùːwār] as bòidheach na bidse. Bidse dubh no bidse dearg. --

Uill. -- Ò, dh'fheumadh tu 'bhith, dh'fheumadh tu sùil mhath a chumail air a' chrann bho bhliadhna gu bliadhna. Dh'fheum' tu 'fhaicinn gu robh na spògan math air agus gu robh -- gu robh -- c'ainm seo 'their iad ris? -- gu robh soc math agad. Mar bu trice cha dèanadh soc ach mu bhliadhna dhut -- dh'fheum' tu soc ùr 'fhaighinn dha. Bha -- sin -- bha sin a' dol -- air ceann a-mach a' chroinn. 'S e a' cheud rud a bha 'dol san talamh. Bha sgiath 'tighinn a-mach air an taobh aige. Nuair a chosgadh an sgiath sin dheth is a dh'fhàsadh e goirid is a dh'fhàsadh e -- dh'fhàsadh e goirid cha robh -- sian -- a chuidicheadh e gu fuireachd san talamh. Dh'fheum' tu fear ùr a chur oirre an uair sin. Dh'fheum' tu 'sin 'fhaicinn gu robh 'm bonn 'fuireach' math. Mura robh, dh'fheumadh tu bonn ùr 'fhaighinn is a chur air. Cha tugadh sin fada. Dh'fheumadh tu 'sin am bòrd ùr-- bha bòrd ùraidh air. Cha d'fhuair mise ach aon bhòrd ùr -riamh dhan chrann. Ach nuair a chuir mi air e chunna mi 'n diofar a bha agam an uair sin. Thionndaidheadh e an fhòid cho fiachail dhut. Thionndaidheadh i e dìreach -- [kʰaː ji] mar siud. Dar a bhiodh e 'fàs goirid agus a' fàs -- a' cosg air gu h-iseal fodha cha robh sian agad a bha 'tionndachadh a' ghnothaich.

Ach dh'fheumadh a-- dh'fheumadh crann math a bhith agad 'son treabhadh [trɛʃ] math a dhèanamh. -- 'S ann, 's ann a h-uile sian dheth air a dhèanadh a dh'iarann. -- Agus -- gheobhadh tu ri cheannach e -- gheobhadh tu ri cheannach --. Ò, dhèanadh -- dhèanadh am bonn -- dhèanadh e -- dh'fhaodte sia no seachd a bhliadhnachan. Dhèanadh am bòrd ùraidh, dh'fhaodte gun dèanadh i fichead bliadhna dhut. -- Uill, da' dh'fhàsadh na cheud spògan a thigeadh às -- da' dh'fhàsadh iad grota dh'fheum' tu feadhain ùr a dhèanamh is an cur ann. Agus bha roinn do dh'obair aire sin a dhèanamh cuideach'. -- [f]albh agus feadhain ùr 'fhaighainn air an dèanadh (?). Bha iad rèidh a' son a thoirt dhut uair sam bith. Ach ma bha planca math do dh'fhiodh cruaidh agad dhèan' tu fhèin a chearta cho math e -- 'chionn is bha am pàtran agad. Cha robh agad ach tè dhan fheadhain a bha ann *that's a vice one* a thoirt às agus bha 'sin am pàtran agad an uair sin. --

Dh'fheumadh tu eich mhatha a bhith agad cuideach'. Dh'fheumadh tu eich mhatha a bhith agad. -- Ò, thog sinne -- thog sinne, mise, dh'fhaodte, 'cheart urad ri m' athair. Thog sinn *pìle* do dh'eich, eich obrach, agus nuair a bhiodh iad trì bliadhna bha an t-àm a' tòiseachadh air an ionnsachadh. Agus an t-àite ab fheàrr a dhèan' tu sin 's e an cur suas dùbailte còmh' ri m' athair, co-dhiubh an cuireadh tu anns an *truck-wagon* iad agus gu -- neo an *disc-harrow* no anns a' chliathair (?) no anns a' chrann. Neo'r-thaing nach oibriceadh e còmh' ri m' athair. Agus cha bhiodh e -- dà uair an uaireadair gus a robh an gnothach aige. -- Cha robh -- iad duilich bristeadh ach -- bha aon tè [uːn pe] dhiubh agam is cha bhristeadh an donas a-staigh e. -- Dh'ionnsaich mi e ge b'oil le 'chridhe e. Is nuair a bha e seachd bliadhna bha -- cha robh math dhomh na *reins* [rɔjns] a leigeil a-mach às uair sam bith no ceangal [kʰɛŋɔf] sam bith a bhith (?) agam air -- cha robh math -- cha robh math dhomh leigeil às. Dh'fheumainn greim a bhith agam oirre. Bha mi 'fàs sgith dhe seo is chreic mi e ris a' -- fear a bha 'rith a' *mhail* an seo -- Thog e leis e is -- bha e beò gus a robh e -- dà bhliadhna air fhichead, agus 's ann a' teicheadh a bha e dar a thuit e marbh. -- Ò

thomhais e, tha mi 'creidsinn -- ò -- *fourteen hundred, eighteen* -- bha e mòr, each [ɛx] mòr is bheireadh e leis -- bheireadh e leis -- ann a -- *reins* e mar sin dìreach dh'fhalbhadh e le -- Thug e mise [mat ɛr ə] math dh'fhaodte aire (?) thri fheansachan [rɪː ɛnsaxən]. Bha greim agam air a-bhos [vɔʃ] air is chùim mi greim air anns a' bhathais cho furasta ris an toll (?) -- Air an ceangal [ɔŋ kʰɛ-uw] ris a' chrann? Uill, bha, bha *pìle* aige 'sin ri dhèanamh ris leis an treabhadh cuideach'. Bha amal mòr agad, dh'fhaodte còig troighean a dh'fhad. Bha 'sin amal air ceann an amail sin is amal air a' cheann eile. Agus bha thu 'hitcheadh nan each ris a sin. Dh'fheuchadh tu an crann. Dh'fhaodte nach robh e 'g obair cho math is bu thoil leat. Dh'fheumadh tu 'sin -- bhiodh tusa air a -- ceann a' chroinn ris an canadh iad am mùiseal. Dh'fheum' tu am mùiseal [muːʃaɪ] a chur sìos a' neo 'chur suas. Agus bha àite eile air, air a robh an ceangal ris -- bha e a-nunn no a-nall -- dh'fheumadh tu a chur a-nall gus a faigheadh tu e dìreach far a robh e bhua. Agus dal [= dar] a bhiodh tù rèidh dhen phios sin is a rachadh tu gu pios eile ga threabhadh dh'fheum' tu an ceart rud a dhèanamh. Ann an aon -- ghnothach fad na h-ùine an gnothach idir, *you know*. --

Ò, bha na siubhlaichean [-l-] -- bha -- dh'fheum' tu coileir [kʰɔlɛr] math a bhith agad air an each, paidhir [pʰaɪr] do shiubhlachan, *tressachan* agus air a *rigeadh* [rɪkʰɛy] suas neo'r-thaing nach robh iad agat air an rigeadh math. Is chuireadh tu -- bheireadh tu leat na *reins*. Thilgeadh tu mun cuairt air do ghualainn iad. Bha *team*, bha paidhir each agamas, ò, bha iad comaiseach mòr. Cha ruiginn a leas ach na *reins* a cheangal air a' chrann dh'fhalbhadh iad leotha 's threabhamaid fad a' latha mar sin. Rachadh iad fhèin a-mach is rachadh iad mun cuairt is rachadh iad a-staigh a-rithist. -- Thòisich' tu air aon taobh dhith. Ma bha aon taobh dhith nach robh dìreach bha car do dh'iomall oirre. Thòisicheadh tu air an taobh eile gus an tigeadh tu a-staigh dh'ionnsaigh do chuid mu dheireadh. Bha an t-iomall agad an uair sin, pios eile a chòrr, car, air a' phàirc, tha thu 'tuigsinn. Agus timcheall a shin (?) agad a' phàirc agad ann an sin. Dh'fhaodte gum biodh an ceann sa aig a' phàirc a' dol a-mach mar seo. Agus thigeadh tu -- thòis'ch' tu ann an seo an toiseach is chumadh tu romhad gus a ruigeadh tu 'seo. Bha thu 'sin a' dol mun cuairt aire sin gus a -- am biodh e agad air a dhùnadh. -- 'Pios mu dheireadh. --

Uill, cha robh agamas 'riamh orra ach '*Gee! an' haw!*' -- Thuigeadh iad sin ann am mìonaid. Dhèanadh iad dìreach mar a dh'iarraidh tu orra -- Ò, is anns a' Ghàidhlig, agus bha meas [ms] uamhas agamsa air eich. -- Ò, tha mi 'dèanamh dheth math dh'fhaodte nach robh [roʃ] ach bhruidhneadh tu riutha glè shocrach agus thuigeadh iad ealamh ma bha sradag do dh'fheing ionnad [ɔmɔt], thuigeadh iad glè ealamh e. Agus bha iad gu math deiseil an uair sin. Ach nuair a bhruidhneadh tu riutha ciùin, socrach gheobhadh tu -- dhèanadh iad do dh'obair dhut na dhèanadh an gnothach dhut, is barrachd. -- Bhiomaid a' faighinn -- gheobhadh cuideigin, gheobhadh e stalan agus bhiodh e --bhiodh e suas àrd [aːrɪ], bhiodh pàipearan is sin - [a 'xoːv] is a chuile sian. Agus thòisich sin comaiseach tràth. Bha sin a' toirt stoc math a-staigh dhan dùthaich. Bhiodh stoc -- ò bha stoc math do dh'eich aca. -- Bha, stoc math do dh'eich aca. -- Bha iad a' tighinn a ceann tuath na -- ci-- tuath [tʰɔɔ] -- eile, a ceann shuas na dùthchadh ann an seo, Truro, agus pàirt dhiubh 'thigeadh às na *studan* (?). Agus math dh'fhaodte roimhe sin, chan eil fhios agamsa, dh'fhaodte gu robh iad a' tighinn a-nall o -- à Breatainn is na h-àiteachan sin -- Bhiodh -- ò, bhiodh iad a' tighinn às sin cuideach'. Agus eadhon 's e àit' ùr a bha 'seo is dh'fheumadh iad a chuile sian 'fhaighinn às na seann dùthchannan is dh'fheumadh sin tighinn. Bha sin a' falbh anns an -- na h-eich, an crodh, mucan, caoirich. Tha fhios agad fhèin, thug iad a-nall ceithir mìle caora a -- à Albain bho chionn beagan bhliadhnachan an seo. Rith na caoirich a-mach -- cha do rith iad a-mach, ach sguir na daoine gan togail agus 's e call a bha 'sin cuideach'. Ach 'rud bu mhotha a ghabh sin a dhèanamh, dh'fheum' tu 'leithid do phastar a bhith agad dhaibh, is mura biodh sin agad cha bhiodh caoirich agad. -- Chan eil, chan eil. Bha sinne 'riamh, bhiomaid a' cumail lethcheud caora agus bha gu leòr an sin dhuinne -- cha

robh --. Cha robh sinn gan cumail ach 'rson dìreach -- bhiodh clòimh gu leòr againn fhèin is reiceamaid an còrr is reiceamaid na h-uain. Bha -- [e ɪ mɪs 'kɪtʊ:əɪ] ann. -- Ò, bha, bha. Bha. Bhiodh iad shuas an ceann shuas na dùthchadh. Cha bhí -- cha robh iad cho mòr air an eilean seo. Ach -- bhiodh iad an Truro is Halifax is na h-àiteachan sin. Bhiodh, bhiodh, bhiodh, bhiodh ann an Halifax -- bhiodh iad aig *fairs* mòra aca ' sin. 'S e sin ri -- nuair a bha mise nam ghille òg. Ach -- bha iad a' faighinn dìreach cho -- math dh'fhaodte, math dh'fhaodte gur e Eilean Cheap Breatainn an t-àite mu dheireadh a thòisich -- thòisich iad air faighinn a-staigh na -- na -- a' stoc ùr agus pàirt dhen stoc sin dh'oibricheadh math gu leòr, is pàirt eile nach -- nach robh cho math is a bha iad ag innse dhuinn a bha iad. Ach -- Bhiodh, bhiodh, bhiodh. Bhiodh - - iad a' tighinn mun cuairt a cheannach uain is bhiodh iad a' ceannach chaorach is bhiodh iad mu dheidhinn a' chlàimh.

Bha iad air do mhuin a chuile latha airson a' chlàimh, ach an uair ud a thòisich an *Co-op*, *Co-op Stores*, 'n uair ud agus 's ann ri sin a bha mise ' reic na clòimh fad na h-ùine. Gheobhadh tu barrachd orra is gheobhadh tu bhuap' uile gu lèir i aig an aon àm. Ach bheireadh àsan leotha cuideach' i ach cha tugadh e -- cha tugadh iad dhut ach fios a' bhlaiss -- cha tugadh iad dhut mòran air a son. -- *Huh!* bhiodh fear dhiubh air do bheulaibh a chuile latha. -- gan reic is gan ceannach a chuile latha, dìreach mar a tha iad ris na *caraichean* an-diugh. Eadh, bhiodh. Thigeadh fear is, dh'fhaodte, ceithir no còig dhe -- aige ' tighinn às a dheoghaidh, an ceangal ris, ris a' -- air a' charbad aige-s'. Bhiodh e -- bhiodh e 'g innse dut cho math is a bha an t-each seo -- is gu -- suapadh e e riut: 'Thoir dhomh fear dhiubh sin is bheir mise dhut fear dhiubh seo ach feumaidh mise beagan do dh'airgead ' fhaighinn airson seo a dhèanamh.' Is cha do rinn mise sian ri gin dhiubh sin ' -riamh. Bhiodh iad a' tighinn, ach cha bhithinn ach -- Bha mise na b' fheàrr [-æ:-] dheth, b'fheàrr dheth. -- Uill, a' cheud rud a bha ' tighinn thugads' toiseach an t-samhraidh 's e feansadh. Dh'fheumadh tu feansa mhath a bhith agad. -- Dh'fheumadh -- dh'fheumadh feansa mhath a bhith agad, agus -- dh'fheumadh tu sin a dhèanamh, a chionn is cha d'fhuair iad ' -riamh a-staigh ' seo ann [ɔn] an dòigh, agus gu feansadh iad àite dhan sprèidh [-y] is leigeil leis a' [xɔ:lɪ]. Cha righeadh iad leas a dhèanamh idir. Nan dèanadh a chuile duine e, nam biodh àite agadsa airson do chuid bheathadhaichean [vehu'çɪn], àite agamas air an son, air a feansadh a-staigh, cha robh iad a' dol ' chur dragh air duine sam bith eile. Agus cha robh sian a reusan an uair sin air a chuile pàirc a bha air a' bhaile a bhith air a feansadh, sian a reusan air. Ach bha iad a' -- gam feansadh, bheireadh e dhut -- ò, bheireadh e, co-dhiù, trì seachdainean dhut cho cruaidh is a dh'oibricheadh tu, am feansadh an toiseach.

Thòisicheadh ' sin an treabhadh, is thòisicheadh ' sin oibreachadh an talmhain is gus am biodh a chuile sian agad rèidh. -- ' Churachd rèidh. -- Bha, bha. -- Ò, bha, bha, againn fhèin. -- Bha, bha. Dh'fhaodte gum biodh e againne còi[g] latha deug is bhiodh e aig an ath fhear còi[g] latha deug agus -- bha -- bha e -- dìreach ag a' sgìreachd bheag mun cuairt. Agus bha sin gan cumail ann -- ann an stoc math, an stoc math fad na h-ùine. -- Air dàir. Bha i -- bha i air -- deiseil airson -- airson an tarbh [tʰɑ'ra v] sin -- chuireadh -- chuireamaid dh'ionnsaidh an tarbh i an uair sin. -- Agus rachadh sin a *mharkadh* sìos. Bhiodh fhios agad cuin a gheobhadh tu laogh. -- Bha sinne ' -riamh 'son eadar dà bhliadhna is trì, ma' bu trice, nam biodh i trì bliadhna, bheil fhios agad (?) mum biodh a' cheud laogh aice. Agus bha sin a' toirt dhut mart na bu mhotha. [vɔ:-ò]. Agus air ' shon sin tha cuimhne agamas air bliadhnaichean ' bha -- bha mart fìor mhath agam agus bha tarbh ùr san àite is dh'fhaodte gu rachainn pìos air astar airson an tarbh ' fhaighinn. Agus gheobhainn laogh, is gheobhainn laogh fireann, gheobhainn laogh fireann, gheobhainn laogh fireann. Mu dheireadh gheobhainn laogh boireann agus bhithinn glè thoil' te às a sin. Ach cha -- dal [= dar] a bha i dìreach bliadhna a dh'aois bheirinn suil air ' amhaich is thòisich an amhach air fàs mòr reamhar [rɛ'ɹ]. Bha i rèidh. Dh'fheum' tu faighinn cuidhteas [kɔ'ɹɪʒəs] an sin. Bha e duilich a faighinn. Gheobhadh tu, dh'fhaodte, aon tè às a deich -- Bhiodh, ' mhòr chuid dhiubh, neo, neo bhiodh -- no ged a gheobhadh tu

boireann iad cha thionndaicheadh iad a-mach math dhut. Tha cuimhne agamas na bliadhnaichean mu [ma] dheireadh ' bha mi -- bha mi 'g obair air a' bhaile cha robh agam ach trì mairt bhainne is bha mi ' faighinn barrachd a bhainne bho [fo] na trì sin is ' bha mi ' faighinn bho shia is a seachd -- na bliadhnaichean roimhe sin. -- Bha sinn gan togail, bha sinn gan togail gus am biodh iad mu dhà -- dà bhliadhna. Dh'fhaodte gum biodh trì dhiubh sin agad ri reic a chuile foghar [fɔʊr] chan fhaigheadh tu mòran orra ach gheobhadh tu na phàigheadh na *taxaichean* is a gheobhadh na phàigheadh ' siud 's an seo, is bha thu -- bha thu ' faighinn air adhart. Bha -- Bha cearcan ann, bhiodh -- Uill, bhiomaid a' togail coirce is bhiomaid a' togail -- eòrna is bhiomaid a' togail cruithneachd. Bhiodh iad a' faighinn sin agus dh'itheadh iad dheth. Neo'r-thaing nach fhaigheadh tu uighean is ' leithid sin aca. Cha robh ' sin ach car do -- *pastime* -- *Mm hm!* -- Ò, bha, ' dèanamh poidhle do dh'im, poidhle do chàise is poidhle do ghruth. Neo'r-thaing uachdar is a chuile sian mar sin is chom pailt is a ghabhadh e ' bhith. Bha -- Chan eil. Tha -- m[i cr]ei[d]s' g' eil fichead bliadhna bhon a -- leig misa a' falbh iad. BHa muidh', bha muidh' againn -- Ò, thàinig sin às an t-seann dùthaich. Thàinig sin às an t-seann dùthaich. Bha feadhain mun cuairt a dhèanadh muidheachan is ' dhèanadh barraillean [pa'æɹən] is ' dhèanadh -- [THERE APPEARS TO BE A GAP IN THE TRANSCRIPTION HERE. CONCLUSION AS FOLLOWS]

--raidh cha robh iad ' dol chun toisich air (?) Diluain idir: 'An rud a thòisicheas Diluain bidh e luath no mall'. 'Mall' is 'slow'. -- Chan eil -- a chuile rud -- chan e chuile rud -- chan e chuile sì[an] -- chan e chuile sian ' tha bog. Ach bidh sin acasan, na Gàidheil. -- Bha, dòigheannan nan sìthichean glè chumanta. -- Ò, bha, bha, bha. -- À, chan eil. -- cuimhne mo chinn aca an-dràst' ach bha iad èibhinn, bheil fhios agad, agus bha cuid dha na daoine ga chreidsinn -- Bha, bha. Ma bha obair aca ri dhèanamh, ma bha tuillidh 's a' chòrr do dh'obair chuidicheadh [xu'fɪxɪ] na sìthichean iad is -- *fairies* -- ach -- tha mi ' creidsinn gu robh -- Èirinn na b'ainmeile na ' Gàidhealtachd air an -- dòigh seo -- Fhathast -- boireannach no fireannach a bha ' seo is bheireadh e dhut -- ' snàidhlean seo agus trì sreangannan no ceithir sreangann' n air a chur ' siud (?) mun cuairt (?) cas an eich no cas nam bà. Bha e *supposed* ri feum a dhèanamh dhi. -- Bha.

[CONCLUDES WITH SONG]
END]